

Zpráva o činnosti Archivu Pražského hradu za rok 2014

Archiv Pražského hradu (APH) uchovává a zpřístupňuje historické dokumenty k dějinám Pražského hradu, k jeho umělecko- a kulturně-historickému významu, stavebnímu vývoji a obecně k jeho funkci ústředního sídla hlavy státu.

APH vykonává tuto činnost od konce roku 1920 v souvislosti s postupným přebíráním péče o hradní areál Kanceláří prezidenta republiky. V letech 1920- 1925 byly v APH soustředěny dle osmého oddílu mírové smlouvy s Rakouskem (podepsána v Saint-Germaine -en-Laye, 1919) během tzv. spisové a archivní rozluky historické archivní fondy z působnosti na Hradě fungujících úřadů v 16.- 20. století (resp. do roku 1918).

V roce 1957 se na základě vládního nařízení 55/54 Sb., o chráněné oblasti Pražského hradu stala KPR výkonným orgánem památkové péče o chrám sv. Víta a z tohoto titulu převzala do odborné správy rovněž Kapitulní knihovnu se sbírkou hudebnin, Archiv Metropolitní kapituly a fond Jednota pro dostavbu chrámu sv. Víta.

V současnosti je péče o fondy vykonávána na základě *zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů* a v souladu s potřebami zřizovatele - Kanceláře prezidenta republiky (KPR).

Archiv Pražského hradu je organizačně zařazen do odboru spisové a archivní služby KPR.

K 31.12. 2014 spravoval 59 archivních fondů (v evidenci NAD) a 24 028 svazků knih příruční knihovny OSAS.

I. Personální situace

V APH působili Mgr. Martin Halata (vedoucí - samostatný archivář), Mgr. Marek Suchý, Ph.D., (samostatný archivář), Ing. arch. Michal Šula (odborný archivář), p. Martin Výborný (pracovník badatelný), PhDr. Marie Krákorová (knihovnice) a Mgr. Tomáš Zubec (odborný archivář). Fotografické práce (mikrografické snímkování, profesionální reprodukce) vykonávali externí fotografové Ondřej Příbyl a Stanislav Loudát. Ve dnech 1.7.-11.7. vykonala v APH brigádu pí Dominika Kapounová.

II. Využívání archiválií

Zájem o využívání archiválií se v základní rovině realizuje jejich studiem v badatelně. Počet návštěv v badatelně každoročně ovlivňuje nejenom rozvoj informačních věd

(a komunikačních možností), ale i zvyšující se počet studujících na školách všech typů v ČR, kteří APH navštěvují v rámci studijních povinností (mj. práce seminární, diplomové, dizertační).

APH také pokračuje v zpřístupnění archivních pomůcek na internetu, což zpětně vyvolává zvýšený badatelský zájem o archivní fondy.

Standardně jsou badatelům k dispozici jeden stolní počítač, čtyři mikrofilmové čtečky, odpovídající osvětlení pracovních stolů i místní přípojky na přenosné počítače. Prostor zároveň respektuje maximální ochranu zde studovaných materiálů: k dispozici je studovna pro velkoformátové dokumenty. Po předběžné objednávce je možné využít zde situovanou příruční knihovnu. Badatelna má otevírací hodiny v pracovní dny od 9:00 do 16:00 hod. po objednání materiálu a následném sjednání termínu návštěvy.

Badatelnu v roce 2014 navštívilo 136 badatelů (vč. zahraničních z Dánského království, Finské republiky, Francouzské republiky, Italské republiky, Litevské republiky, Polské republiky, Republiky Rakousko, Rumunské republiky, Slovenské republiky, Spojeného království, Spojených států amerických, Spolkové republiky Německo, Švýcarské konfederace, Velké Británie), z toho 112 externích a 24 interních (Správa Pražského hradu-SPH, KPR). Uskutečněny byly 264 badatelské návštěvy (184 externích, 80 interních).

V souvislosti s badatelskou agendou bylo kromě vydávání materiálů ke studiu průběžně odpovídáno i na badatelské dotazy (telefonicky, elektronickou poštou, klasickou poštou).

V programu Ginis byl za rok 2014 zaevidován 141 spis. Převážná část se týkala objednávek reprodukcí archiválií a žádostí o reprodukční smlouvy. Ve spolupráci s ekonomickým odborem KPR bylo v souladu s platným ceníkem služeb a reprodukčních poplatků vystaveno 78 faktur v celkové hodnotě 133 875,- Kč, na příjmových dokladech 2 208,- Kč, to vše za služby spojené s vyhotovením reprodukcí (digitálních, mikrofilmových či papírových).

V jednom případě bylo dle platného ceníku služeb žadateli z ciziny sděleno zjištění o negativním nálezu. Pracoviště poskytlo v rámci licenční smlouvy obrazové podklady k užití na webových stránkách (www.heritage-route.eu).

V dalším využití archiválií APH spolupracoval s jednotlivými útvary KPR a SPH (odbor nemovitého majetku - plánové podklady pro rekonstrukce v zahradách Na Valech, Rajské, rekonstrukce Starého purkrabství, Palmového skleníku v Lánech, objekty Stájového dvora, podklady pro vytváření digitálních plánových podkladů Hradu, aj.), výrazné bylo zastoupení badatelů Akademie věd České republiky.

APH se podílel na vyřízení jedné žádosti podle zákona č.106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím a jedné žádosti dle zákona č.482/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

III. Příruční knihovna

Příruční knihovna APH byla založena v roce 1925. Nyní je její statut rozšířen na příruční knihovnu OSAS a odborná knihovnice se podílí jak na akvizicích pro APH a Archivu KPR-AKPR (dle návrhů pracovníků a dle vlastního programu akvizic), tak rovněž provádí revizi knižního fondu (v AKPR). Část knihovny vedená v APH se zaměřuje na archivní teorii a praxi, pomocné vědy historické a publikace potřebné ke správě tzv. historických fondů uložených v APH. Knihovna OSAS však plní i funkci studijního místa pro další obory KPR a SPH (např. pro problematiku památkové péče, archeologie, výstavnictví).

Přírůstky knih do fondu knihovny OSAS byly získány zakoupením (1106 svazků), na základě smluv (27 svazků), dary (113 svazků) a pokračující dodatečnou katalogizací knih v Archivu KPR (718 svazků). Počet knih příruční knihovny k 31.12. 2014 činil 21 239 svazků, počet knih Uměnovědné knihovny 2786 svazků.

V roce 2014 byl nově vyhotoven seznam časopiseckých torz a návrh na jejich zpracování, aktualizován byl přehled lokace časopiseckých řad (jako pomůcka v orientaci po fondu). Na základě smluv o reprodukcích bylo knihovně odevzdáno 27 publikací. Na ošetření fondu, tj. na vazby časopisů a brožovaných knih, bylo vydáno 5. 000.- Kč.

IV. Zpracování archiválií

V roce 2014 pokračovala práce na katalogu pečeti Archivu MK (zpracován materiál do r. 1317, 90 katalogových záznamů, řešil Marek Suchý). Připraven byl inventář osobního fondu Řepa Karel (1895-1963. Inventář torza pozůstalosti z let 1921-1963, řešil Martin Halata) a inventář torza osobního fondu Hilbert Kamil (jeden karton, 1919-1927, řešil Martin Halata). Inventáře jsou pracovní verze a budou dokončeny dle definitivních pravidel pro pořádání osobních fondů. Byla provedena hloubková revize souboru tisků Wiener Bauhütte, srovnán původní seznam s novou číselnou řadou a na tomto základě vytvořen nový seznam plánů, celkem 1438 inventárních čísel (řešil Michal Šula). Přepsány byly deníky architekta Pavla Janáka z let 1936–1945 (leden – duben) a uloženy na externím disku (řešil Tomáš Zubec).

V. Fotografické práce: mikrofilmové kopie, digitální reprodukce

Fotografické práce se i v roce 2014 soustředily na vytváření mikrofilmových a digitálních studijních a zálohovacích kopií nejčastěji badatelsky žádaných archiválií. K pořizování digitálních a mikrofilmových kopií vedla také průběžná agenda reprodukčních smluv (Viz výše). Digitální snímky jsou průběžně ukládány na datové úložiště odboru spisové a archivní služby (zřízen v roce 2013), mikrofilmy jsou ukládány jednak v badatelně (studijní kopie), jednak v archivním depozitáři.

Mikrofilmová dokumentace rukopisů Knihovny MK u sv. Víta z 20 rukopisů: O.74, O.10, E.55/3, C.12/1, M.30, D.62, I.13, O.14, A.41, F.100/1, F.100/2, O.25, A.73/6, B.85/1, O.23; Sběrka hudebnin 1332, 1333, 1340, 1385; Velkostatek Volyně 92. Z těchto fondů bylo zhotoveno celkem 20 781 snímků. Digitální reprodukční fotografie činila 353 snímků ze 46 rukopisů a listin Archivu MK, Knihovny MK a Sběrky hudebnin MK.

Digitální dokumentace Staré plánové sbírky (sign.130-1plán, 133- jeden plán, 142-37 plánů, 157A- dva plány), Nové plánové sbírky (sign.10201-1 ks, 10101- sedm kusů), fondu Téka (T94 – osm kusů, T122-jeden kus), Plánů Jednota (sign.M-20 plánů), sign. H (osm plánů), sign. K (jeden plán), sign. S (17 plánů, celkem 122 digitálních fotografií). Z fondu Jednota bylo provedeno digitální fotografování skicáře XVIII (61 snímků), plány Jednota- Mozaika (pět kusů digit. fotografií), z osobního fondu Vrátník Ladislav 49 digitálních reprodukcí, z fondu Dvorní stavební úřad (HBA) bylo provedeno mikrofilmování celku v kartonu 24 (532 snímky).

VI. Konzervace, restaurování

Do ochranných obalů byly reponovány pečeti archivu Metropolitní kapituly (52 ks, řešil Marek Suchý). Pokračováno bylo v ambulantním čištění tzv. výplatních seznamů zámeckého hejtmanství a novinového souboru Prager Zeitung. Jednotlivé svazky byly nejdříve vyňaty z nevhodných krabic a ve spolupráci s externími silami mechanicky očištěny. Ambulantní konzervátorské práce byly rovněž prováděny na fondu Architektonické studie a soutěže. Součástí tohoto procesu bude jejich definitivní uložení v novém regálu, který by měl být zhotoven v prvním čtvrtletí roku 2015.

VII. Přírůstky

APH převzal konvolut černobílých a barevných fotografií (114 ks., tři kartony Foto Emba) - momentek z činnosti odboru památkové péče (z 80. let cca do roku 1993). Fotografie jsou zapsány do interní pomůcky (přírůstkové knihy). Dále bylo získáno čtrnáct kusů reprodukcí

z originálních fotografií z pozůstalosti bývalého zaměstnance Hradu (do roku 1920). Do interní přírůstkové knihy bylo zaneseno 1200 ks fotografií z období cca. 1965 -1999 (stavební práce na PH a v Lánech). Fotografie budou po vnitřním zhodnocení zpracovány a zaneseny do evidence NAD.

VIII. Internetové stránky

Kromě informací v rubrice „Aktuálně“ byly na stránkách vloženy stručné medailony o emeritních vedoucích (ředitelích) pracoviště v letech 1920-2000, upraveny informace o současných pracovnících APH a umístěna sem jejich bibliografie (pro období 2003-2012). Aktualizována, tj. zcela nově přeložena, byla cizojazyčná verze stránek v angličtině. Druhotně bylo textů pro webové stránky užito při přípravě informačního tištěného letáku o pracovišti, který byl připraven ve spolupráci s produkčním oddělením SPH.

IX. Další odborné činnosti APH

IX.1 Mezinárodní návštěvy na pracovišti

APH navštívily dvě delegace zahraničních odborníků, organizované v gesci odboru archivní a spisové služby Ministerstva vnitra ČR. Dne 6. května to byla paní Odile Welfel (Mezinárodní sekce Ředitelství francouzských archivů) a pan David Leitch (generální tajemník Mezinárodní archivní rady), dne 26. července delegátky Národního archivu Tchajwanu paní Li - Mei Peng (ředitelka sekce plánování) a paní Hsiao -Ying Sung (ředitelka sekce akviziční).

IX.2 Účast na výstavách – organizační podíly

APH se v roce 2014 výrazně věnoval organizačním pracím, spojeným se zápůjční agendou na výstavy jiných institucí. Na tyto výstavy byly poskytovány jak reprodukce dokumentů (výstavní panely, katalogy), tak byl archiv žádán o výstavní exponáty. Pracoviště poskytlo digitální reprodukce na panely výstavy „Padesát let Obrazárny Pražského hradu. Devadesáté výročí narození Jaromíra Neumanna“ (Obrazárna Pražského hradu, 15.1.2015) Exponátové zápůjčky ze sbírky faksimilií se uskutečnily do výstav „CM 863. Svatí Cyril a Metoděj. Život, doba, dílo. (Moravské zemské muzeum, Brno, 1.11. 2013-2. 2. 2014), „Otevří zahradu rajskou. Benediktini v srdci Evropy 800–1300“ (Národní galerie v Praze). V rámci výstav na Pražském hradě byly zapůjčeny dva originály do expozice „ Matka a Syn“ (Císařská konírna, výstavu poř. SPH– KPR, 5. 11. 2014- 15. 3. 2015). Zahájena byla agenda spojená se zápůjčkou originálního plánu na výstavu „ Hradu a zámky objeované a

opěvované “ (Jízdárna Pražského hradu, poř. Národní památkový ústav, 19. 12. 2014-15. 3. 2015).

IX.3 Účast na konferencích, školeních, apod.

Pracovníci se dle možnosti zúčastnili odborných konferencí a školení: semináře „Nová pravidla pro popis archiválií“, Národní archiv Praha, 14. 5. 2014 (Martin Halata, Michal Šula), konference „ Čtyři léta do pole okovaná. Proměny společnosti a státu 1914-1918“, pořádala Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, Ministerstvo obrany ČR a Vojenský historický ústav, Praha 16.-17. 9. 2014 (Martin Halata) a konference „ Sto let slovenistiky na Univerzitě Karlově v Praze/Sto let slovenistiky na Karlovi univerzi v Praze“, poř. Filosofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 6.11.2014, Martin Halata)

IX.4 Pedagogická činnost

M. Suchý stabilně působil ve zkušební komisi FHS UK (i v anglickém jazyce) na FHS UK (předmět Evropské dějiny v kontextech)

IX.5 Bibliografie pracovníků

Halata, Martin: Archivní rozluka 1919-1925. Vznik a úkoly Archivu Pražského hradu. IN: Karel Kazbunda, kulturní dědictví a mezinárodní právo. Sborník z vědecké konference. IN: *Z Českého ráje a Podkrkonoší- supplementum* 16, 2013 (vyšlo 2014), s. 264 – 298

Halata, Martin: Auguste Portois. Gobelínové salony apartmánu Korunního páru. (1881–1883), IN: LENDER-ZIKMUND L. (ed.): *Design- nábytek-interiér. Sborník k 70. narozeninám PhDr. D. Karasové, CSc.*, vyd. UPM Praha 2014, s. 66–73

Suchý, Marek : Vápno, katedrála sv. Víta a pražští vápeníci v pozdním středověku. Výpověď písemných pramenů, *Archaeologia historica* 39, 2014, s. 349–363.

Šula, Michal: Josip Plečnik. Byt prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka na Pražském hradě, IN: LENDER-ZIKMUND L. (ed.): *Design- nábytek-interiér. Sborník k 70. narozeninám PhDr. D. Karasové, CSc.*, vyd. UPM Praha 2014, s. 86–93

Zpracoval:
Mgr. M. Halata